

«ԱՆԻ» ԱՄՍԱԳՐԻ ՀԻՄՆԱԴՐՄԱՆ ԵՎ ԳՐԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ ՅՈՒՐԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Բանալի բառեր և արտահայտություններ. Մփյուռք, քաղաքական դիրքորոշում, հայապահպանման գործընթաց, հայալեզու գրականության զարգացում, լիբանանահայ գրական մամուլ, <<Անի>> ամսագիր, մամուլի համապատկեր, գրական միջակություններ, գրական չափանիշներ, Հայաստանի գրողների երկրորդ համագումար, գրական քաղաքականություն:

Ключевые слова и выражения Диаспора, политическая ориентация, процесс <<армяносохранения>>, развитие армяноязычной литературы, ливано-армянская литературная пресса, журнал <<Ани>>, литературные средности, литературные стандарты, Второй съезд писателей Армении, литературная политика.

Key words and expressions:: Diaspora, political position, preserving process, Armenian language development literature, Lebanese-Armenian literary press, Journal <<Ani >>, literary mediocrity, literary exaggeration , Second congress of Armenia writers, literary politics.

Հայ մամուլի պատմությունը, իբրև մեկնակետ ունենալով Հարություն Շմավոնյանի՝ 1794 թվականին լույս տեսած <<Ազդարարը>>, արդեն ավելի քան երկդարյա պատմություն ունի: Այդ ընթացքում հրատարակվել են հազարավոր անուն թերթեր, ամսագրեր, հանդեսներ ու տարաբնույթ պարբերականներ, որոնցից շատերը նշանակալի հետք են թողել հայ ժողովրդի հասարակական, քաղաքական, գրական ու մշակութային կյանքում:

Մեծ եղեռնից հետո ստեղծված հասարակական-քաղաքական կացությունը, գլխավորապես հայկական բազմաթիվ գաղթօջախների ձևավորումը աշխարհի այլևայլ երկրներում, Մփյուռքի գոյավորումը հայալեզու առանց այն էլ բազմանուն մամուլը դարձրին ուղղակի անհաշվելի: <<Օտար ափերում սփռված հայությունը...>- գրում է գրականագետ Վազգեն Գաբրիելյանը,-...լցված ծննդավայրի ու հայրենիքի զգացողությամբ, իր սրտի խորքում փայփայելով վերադարձի հույսը, մշտապես ձգտել է ոչ

միայն գոյատևել, այլև ապրել հայրեն>>¹: Եվ այդ գոյատևումի, <<հայրեն>> ապրելու հիմնական միջոցներից մեկն էլ, ըստ Վազգեն Գաբրիելյանի, մամուլն է²:

Ահա թե ինչու Սփյուռքում լույս տեսած յուրաքանչյուր թերթ ու ամսագիր, անկախ իր քաղաքական դիրքորոշումից, կարևորվել է: Դրանք բոլորն էլ յուրովի նպաստել են Սփյուռքում հայապահպանման գործընթացին: <<...մեր թերթերը մեր պատմությունն են ամեն տեղ>>,- չափազանց դիպուկ ու տարողունակ է Մինաս Թեօլեօլեանի այս նկատում-բանաձևումը³:

Այնուամենայնիվ, պետք է առանձնացնել գրական մամուլը, որը հայապահպանման գաղափարն իրականացնում էր առավել համապարփակ ու հեռագնա բնույթով՝ ապահովելով նաև հայալեզու գրականության զարգացումը:

Լիբանանահայ գրական մամուլն իր հերթին բազմաթիվ անուններով է հատկանշվում⁴, և դրանցից յուրաքանչյուրն էլ որոշակի նպաստ է բերել գրական ընթացքի զարգացմանը՝ անկախ քաղաքական և այլ կողմնորոշումներից: Փաստ է այն, որ Լիբանանը, մասնավորապես՝ մայրաքաղաք Բեյրութը, աստիճանաբար դարձավ սփյուռքահայ գրականության կենտրոն. <<Պէյրութ շարունակեց մնալ կեդրոնը Սփիւռքի հրատարակչական եւ գրական ճիգին, ոչ միայն հասաւ Լիբանանի գրական կարիքներուն, այլեւ լայնօրէն գոհացուց նաեւ արտասահմանը: Ամերիկա, Ֆրանսա կամ Պարսկաստան ապրող տասնեակ մը հեղինակներ, մեկ կողմէ աշխատակցեցան պէյրութահայ գրական մամուլին, միւս կողմէ առանձին հատորներ մեր քաղաքին մէջ: ...Պէյրութ դարձաւ նաեւ Սփիւռքի գրականութեան գնահատող միտքը>>⁵, - մի առիթով նկատում է Գրիգոր Շահինյանը:

Վահե-Վահյանի նախաձեռնությամբ ու խմբագրությամբ Բեյրութում 1946-1955 թվականների ընթացքում հրատարակված <<Անի>> ամսագիրը

¹ Գաբրիելյան Վ., Սփյուռքահայ գրականություն, Եր., ԵՊՀ հրատ., 2008, էջ 8:

² Նույն տեղում:

³ Թեօլեօլեան Մ., Դար մը գրականութիւն, հատոր Բ., 1920-1980, Նիւ Եորք, Ոսկետառ, 1982, էջ 100:

⁴ Դանիէլեան Ժ., Բանասիրութեան բաւիղներուն մէջ (Երեւան, Մուղնի, 2011) գրքում, էջ 87-146:

⁵ Շահինեան Գ., Գրական հաշվեկշիռ, Ահեկան, Պէյրութ, 1968, թիւ 3-4:

կամ խմբագրության բնորոշմամբ՝ «ամսագիր գրականութեան եւ արուեստի», լիբանանահայ ու ընդհանրապէս Սփյուռքի մամուլի պարագծում իր ուրույն տեղն ունի: «1946-ին, գրող, մանկավարժ եւ խմբագիր Վահէ-Վահեանը Պէյրութի մէջ լոյս ընծայեց «Անի» գրական ամսագիրը. սոյն հանդէսը հրատարակուեցաւ մինչեւ 1955, եւ իր գոյութեան տարիներուն ընթացքին յաջողեցաւ գրական անփոխարինելի միջավայր ու մթնոլորտ պատրաստել գրականութեան համար»⁶, - գրում է Մանվել Աղամյանը:

Իր հերթին Արմեն Դարյանը, փոքր-ինչ չափազանցնելով, այսպէս է արժևորում «Անի» ամսագրի դերն ու տեղը սփյուռքահայ հատկապէս գրական մամուլի համապատկերում, «Թէ՛ «Անի»-էն առաջ եւ «Անի»-էն ետք կային, եղան ու դեռ պիտի ըլլան գրական հանդէսներ... Բայց ոչ մէկ կ'սկսած... թէ այդ նոր ու նորակերտ Անիին անկումէն ետք, հակառակ Պէյրութի, Բարիզի կամ Ամերիկայի մէջ լոյս տեսնող բազմաթիւ մեր հանդէսներուն, չունեցանք եւ պիտի չունենանք ալ, դժբախտաբար, անոր ծանրութեամբ եւ տարողութեամբ գրական այլ հանդէս մը...»⁷:

Հատկապէս 1945 թվականի ընթացքում թե՛ սփյուռքահայ, թե՛ հայաստանյան գրողներին ու մտավորականներին Վահէ-Վահյանի գրած նամակներից պարզ է դառնում, որ «Անի» ամսագրի հրատարակության նախաձեռնությունն ու նյութերի հավաքագրումն ավելի վաղ էր սկսվել, քան ամսագրի բուն հրատարակությունը: Համենայն դեպս Արսեն Երկաթին ուղղված 17 հոկտեմբեր 1945 թվակիր նամակի՝ «Հատորին (նկատի ունի ամսագիրը – Տ. Ա.) հրատարակումը պիտի յապաղի քիչ մը, հեռավոր երկիրներէ ակնկալուած աշխատակցութիւններու սպասումով»⁸ պատճառաբանությունը, գրեթէ նույնությամբ առկա է նաև հետագա օրերին Արշակ Չոպանյանին, Ավետիք Բսահակյանին, Բենիամին Նուրիկյանին, Նիկողոս Մարաֆյանին, Բյուզանդ Թոփալյանին և այլ ականավոր գրագետներին գրված նամակներում⁹:

⁶ **Աղամյան Մ.**, Գրական մամուլը Հայաստանի եւ Սփիւռքի մէջ, ԱԶԳ օրաթերթ - Մշակույթ, 2010, 24 հուլիս, թիվ 11:

⁷ **Դաբեան Ա.**, Բանաստեղծը եւ իր գործը, տե՛ս Վահէ-Վահեան, Հատընտիր (Պէյրութ, 1986) գրքում, էջ 15:

⁸ **Վահէ-Վահեան**, Բանաստեղծին սիրտը. նամակներ, կազմեց, խմբագրեց եւ ծանոթագրեց Արամ Մեփեթճեան, Պէյրութ, Սիփան հրատ., 2012, էջ 97:

⁹ Նույն տեղում, էջ 97-107:

Ամսագրի համար <<Անի>> անունն արդեն իսկ գեղագիտական առաջադրույթի արժեք ուներ և ծրագրային էր. <<Երկիւղածութեամբ ու հաւատաւոր խանդաւառութեամբ յարդարեցինք հիմերը՝ հոգեկան ու իմացական կառույցի մը զոր <<Անի>> կը յորջորջենք, **նզեկոչելով աւելի փառահէ՛ղօրէն կրկնելի անցեալի մը ուժեղ թելադրանքները**>>¹⁰ (ընդգծումը մերն է – Տ. Ա.): Մյուս կողմից՝ հստակ է արժեքայնության, գեղարվեստական բարձր չափանիշների պահպանման խնդիրը, որը, թերևս, օրախնդիր էր թե՛ Սփյուռքում, թե՛ Հայաստանում:

Սփյուռքում իրադրության թելադրանքով հայերենով գրող յուրաքանչյուր ստեղծագործողի արարք հերոսության պես էր ընկալվում, որովհետև այդ կերպ ապահովվում էր դիմագրավումը համատարած ուժացումին, և այդ պայմաններում փոքր-ինչ դժվար էր առանձնացնել իրական արժեքները: <<Իհարկէ, սփյուռքահայ գրականության քանակական կշռին միշտ չէ, որ համապատասխանում է որակական կշիռը>>,- այս առումով նկատում է Գեղամ Սևանը և հավելում, որ սփյուռքահայ գրականությունն ասվածի տակ հատկապես այդ շրջանում մտնում էին <<միայն սնափառությունից մեկնած ու սեփական փողի հաշվին, տարբեր գրական դավանանքի, ոճերի և ժանրային ձևերի պատկանող և ամենատարբեր գեղարվեստական մակարդակն ունեցող երկեր, չասելու համար, երևի, ոչ մի մակարդակ չներկայացնող, պարզապես ապշեցնող և զարմանահարույց <<գործեր>>¹¹:

Իրական արժեքների առանձնացման կարիքը իսկապես կար, որովհետև լեզվապահպանման խնդրին զուգահեռ կար նաև բարձր արժեհամակարգ ու հեռագնա գաղափարաբանություն ապահովելու խնդիրը:

Ահա այս նպատակադրումով է <<Անի>> ամսագիրն իր առաջին համարի <<Սեմին վրայ>> վերնագրով առաջնորդողում հայտարարում. <<<<Անին>>... հիմնովին կը մերժէ մանր փառասիրութիւններ շքեղագարդելու կոչում մը, որ շատ յաճախ եղած է ապերջանիկ շարժառիթը՝ Սփիւռքի իմացական պիտակով ձեռնարկներուն>>¹²: Նույն

¹⁰ Անի ամսագիր գրականութեան եւ արուեստի, Պէյրուօ, 1946, Ա. տարի, ապրիլ, թիւ 1:

¹¹ Սևան Գ., Սփյուռքահայ գրականության պատմության ուրվագծեր (1946-1985), Եր., ՀՀ ԳԱԱ Գիտություն հրատ., 1997, էջ 27:

¹² Անի ամսագիր գրականութեան եւ արուեստի, Պէյրուօ, 1946, Ա. տարի, ապրիլ, թիւ 1:

խնդրին է անդրադառնում Վահե-Վահյանը Բենիամին Նուրիկյանին գրած նամակներից մեկում. <<Նորերը ոտքի կեցնելու, իրենց վարանտո քայլերուն վստահություն ներշնչելու գործը շատ կարեւոր պարտականությունն մըն է անշուշտ. բայց գրական հանդէս մը իր այդ առաքելութեան համար իսկ, կը կարօտի ներկայութիւնը նախ՝ ապացուցուած շուք ու շնորհ ունեցող դէմքերու>>¹³:

Մինչդեռ Հայաստանում պատկերը նույնպես հուսադրող չէր: 1930-ականների կեսերից Եղիշե Չարենցի, Ակսել Բակունցի, Վահան Թոթովենցի մահը, Գուրգեն Մահարու և մյուսների աքսորն ու գրական գործունեության, ըստ էության, արգելակումը, լայն ասպարեզ էին բացել գրական միջակությունների ու ներբողագիր աշուղների առջև: Գաղափարական, այսպես կոչված, <<պատվերը>> հայ գրականությունից ուղղակի դուրս էր մղում ազգային խնդիրները: Գաղափարականացված գրականության պարագայում արժեքայնության գործոնը թելադրվում էր <<վերններից>>, և գրական ընթացքը ոչ այնքան հստակ օրինաչափություններ ու խոստումնալից անուններ էր երևան բերում:

Այդ առումով՝ Սփյուռքի հայության ու մասնավորապես մտավորականների համար դժվար էր կողմնորոշվել հայաստանյան գրականության գնահատման գործում: Մանավանդ որ ԽՍՀՄ-ը <<փակ>> երկիր էր և նրա ներսում կատարվող շատ քիչ երևույթներ էին ինչպես հարկն է ներկայացվում դրսում:

Թեպետ գրականագետ Վազգեն Գաբրիելյանը պնդում է, թե <<...գոյություն ունեցող հայրենիքի՝ Խորհրդային Հայաստանի նկատմամբ սեր ու հավատ ներշնչելու (երբեմն էլ՝ Հայաստանում համահավաքի) մեջ էին տեսնում գրեթե բոլոր գրողները>>¹⁴ իրենց առաջնային խնդիրը, այնուամենայնիվ, հատկապես 1920-30-ական թվականներին, ընդհուպ 1940-ականների սկիզբը, Խորհրդային Հայաստանի ու այնտեղ ստեղծվող հայ գրականության հանդեպ վերաբերմունքը Սփյուռքի՝ հատկապես ազգային կուսակցություններին անդամակցող գրողների ու մտավորականների շրջանում գրեթե թշնամական էր: Իրավացի է գրականագետ Սուրեն Դանիելյանը ամրագրելով հետևյալ իրողությունը. <<Սփյուռքահայ գրամշակութային գծին վրայ պետք է նկատի ունենալ աւանդական

¹³ **Վահե-Վահեան**, Բանաստեղծին սիրտը. նամակներ, Պեյրութ, Սիփան հրատ., 2012, էջ 184:

¹⁴ Գաբրիելյան Վ., Սփյուռքահայ գրականություն, Եր., ԵՊՀ հրատ., 2008, էջ 17:

կուսակցությունների, քաղաքական-ընկերային շարժումների ու հոսանքների խաղացած էական դերը՝ նոյնիսկ միտումի, կողմնորոշումի՝ երբեմն ծայրայեղութեան հասնող դրսևորումներով յանդերձ: ...յատկապես ձեւաւորման շրջանում **սփիւռքահայ գրականութիւնը նկատելիօրէն գաղափարացած է**>>¹⁵:

Ուսումնասիրողները առանձնացնում են Սփյուռքի՝ Խորհրդային Հայաստանի հանդեպ ունեցած վերաբերմունքի երկու կերպընկալում.

ա. Մերժում և քննադատություն, որը հիմնականում պայմանավորված էր Հայաստանի խորհրդայնացման փաստով: Այս կերպընկալումը հոռետեսական երանգներ էր պարունակում, քանզի հայության հավատը սահմանափակվում էր Սփյուռքի պարագծում իշխող դրական մտայնություններով, իսկ այստեղ վիճակն այնքան էլ բարվոք չէր, և դրա վկայությունը <<նահանջի>> գրականություն տարագումն ստացած գրականիքողությունն է՝ իր թեկուզև բարձրարվեստ գեղարվեստական իրացումներով:

բ. Ընդունում և ներբողում, որը պայմանավորված էր հայության փրկված բեկորներն ապահով տեսնելու մտահոգությամբ>>¹⁶:

Ընդ որում՝ Հայաստանի հանդեպ վերաբերմունքից, ստեղծագործություններում պատկերվածի հատկապես գաղափարական բնույթից է կախված եղել, թե այդ գրողը կներկայացվի՝ հայաստանյան ընթերցողին, թե՞ ոչ, կամ՝ ինչպե՞ս կներկայացվի՝ մամուլային հրապարակումներով, ինչ-որ ժողովածուների մեջ, թե՞ առանձին գրքերով: Այս հանգամանքը, բնականաբար, Սփյուռքի գրականության մասին թյուր ու ոչ լիարժեք պատկերացում էր ձևավորում Խորհրդային Հայաստանում: Այս առումով Գրիգոր Հակոբյանն իր <<Դարձ>> հոդվածում նկատում է. <<...խորհրդային շրջանում Սփյուռքի գրականության հրատարակության չափանիշը միշտ չէ, որ արվեստի հրամայականն էր, բազմաթիվ հեղինակներ ու գրքեր էին տպագրվում արտագեղարվեստական պատճառներով և դեռ փորձում էին հրամցնել իբրև ներկայանալի գրականություն, արտերկրի մշակույթի այցեքարտ: Միտալները տարբեր

¹⁵ Դանիելեան Ս., Միջուկի տրոհումը: Սփիւռքահայ գրականութեան պատմութիւն: Գիրք 1. Ներածութիւն, Եր., Զանգակ-97, 2011, էջ 58-59:

¹⁶ Տե՛ս **Սարիբեկյան Հ., Նիկողոսյան Ա.**, Հայաստանի՝ իբրև հայկական ինքնության առանցքի ընկալումը սփյուռքահայ արդի գրականության համապատկերում, Եր., ՀՀ ԳԱԱ Մ. Արեղյանի անվան գրականության ինստիտուտ, 2010, էջ 4:

դահլիճներում փառաբանվում էին, իսկ Հակոբ Օշականն ու Նիկողոս Մա-
րաֆյանը, Շավարշ Նարդունին ու Կոստան Զարյանը, Արամ Հայկազն ու
Էդուարդ Պոյաճյանը, Նշան Պեշիկթաշյանը, Ղևոնդ Մելոյանը, Կարապետ
Փոլատյանը, Ահարոն Տատուրյանը և շատ-շատերը արգելված էին, մոռաց-
ված, և, որ ամենաահավորն ու նողկալին է, ընթերցողի փոխարեն որոշել
էին, որ կարդալու, հրատարակելու չեն>>¹⁷:

Անունների ու երևույթների նման <<շրջանությունն>> ու հստակ
չափանիշների բացակայությունն առկա էր նաև հայաստանյան
գրականությունը Սփյուռքում ներկայացնելու պարագայում: Ճիշտ է,
անհատի պաշտամունքի դրսևորման մեջ գազաթնակետին հասած
տարիներին Հայաստանում խոսք չէր կարող լինել խորհրդային կարգերը
բացահայտորեն քննադատող գրողների մասին, որոնք իրենց հերթին ջերմ
ընդունելության արժանանային Սփյուռքի հակախորհրդային
վերաբերմունք ունեցող գրական շրջանակների կողմից, իսկ ահա դրական
վերաբերմունք ունեցողներին էլ մեծ մասամբ հրամցվում էր Հայաստանում
ստեղծվող գրական-գաղափարական խոտանը:

Գալով <<Անի>> հանդեսի՝ այդ իրարամերժ վերաբերմունքների մեջ
կողմնորոշումների խնդրին՝ ընդգծենք այն կարևոր պարագան, որ ամսագրի
առաջին համարը լույս տեսավ 1946 թվականի ապրիլին: Տարեթիվ, որ նախ
ընկալվում է բազմահազար սփյուռքահայերի Խորհրդային Հայաստան ներ-
գաղթով: Մյուս կողմից՝ 1946 թվականի սեպտեմբերի 25-ից հոկտեմբերի 1-ը
տեղի ունեցավ Խորհրդային Հայաստանի գրողների երկրորդ
համագումարը, որի նիստերին մասնակցելու համար հրավիրված էին նաև
որոշ սփյուռքահայ գրողներ, այդ թվում՝ <<Անի>> ամսագրի խմբագիր
Վահե-Վահյանը, և որտեղ հատուկ անդրադարձ կատարվեց սփյուռքահայ
գրականությանը: Այդ առթիվ, ի դեպ, ամսագրի <<Վարչական>> վերտառու-
թյամբ ծանուցման մեջ կարդում ենք. <<<<Անի>>ի խմբագիրը հրաւիրուած է
Սովետ. Հայաստան՝ մասնակցելու համար Հայաստանի Սովետական
Գրողներու Երկրորդ Համագումարին, որ տեղի պիտի ունենայ այս
Սեպտեմբերին, Երեւանի մէջ>>¹⁸: Որքան էլ տեղեկատվությունը
ներկայացվում է ինչ-ինչ պարզաբանումների նպատակով (<<Խմբագիրին

¹⁷ **Հակոբյան Գ.**, Հոդվածներ և ուսումնասիրություններ, Ս. Էջմիածին, Մայր Աթոռի
հրատ. 2007, էջ 492:

¹⁸ Տե՛ս Անի, ամսագիր գրականութեան եւ արուեստի, Պէյրուք, 1946, Ա. տարի,
օգոստոս, թիւ 5, էջ 282:

բացակայութեան հետեւանքով՝ <<Անի>>ի Զ. թիւը լոյս պիտի տեսնէ յապաղումով>>, նույն տեղում), այդուհանդերձ կարծում ենք, որ այս ծանուցման նպատակը ոչ այնքան արդարացում է ամսագրի հերթական համարի ուշացման համար, որքան մայր հայրենիքում գրողների համագումարին հրավիրված լինելու փաստի ընդգծումը:

Այդ համագումարում հիշատակվեց հատկապես Ավետիք Իսահակյանի ելույթը, որտեղ բանաստեղծը կարևորեց արևելահայ գրականության շուրջ մեկ միասնական գրականություն ճանաչելու գաղափարը, ինչպես նաև Սփյուռքում Խորհրդային Հայաստանի՝ իբրև <<բոլոր հայերի հայրենիքի>> գիտակցության արթնացումը: <<Մեր գրչակիցները...,- շեշտում է Ավ. Իսահակյանը,- պիտի վառ պահեն ազգային ինքնագիտակցությունը և ազգային պատկանելությունը: Բոլոր միջոցներով պիտի ձգտեն հեռու պահել հայությանը այլասերումից>>¹⁹: Եվ ապա՝ <<Մեր համագումարի ամենաարժեքավոր արդյունքն այն կլինի, որ ավելի սերտանան ու մտերմանան փոխադարձ հարաբերությունները մայր հայրենիքի և սփյուռքի գրականությունների միջև>>²⁰:

Եվ վերջապես, պակաս կարևոր չէ այն հանգամանքը, որ յուրաքանչյուր բախտորոշ ժամանակաշրջանի ու իրադարձության դեպքում սփյուռքահայ ու գրական շրջանակներում Խորհրդային Հայաստանի հանդեպ վերաբերմունքի փոփոխություն է նկատվել դեպի դրականը: Իսկ 1946 թվականին նախորդել էր Հայրենական մեծ պատերազմի փաստը, որի հնարավոր զարգացումներից մեկը հայության համար Հայաստանի վերջնական չզոյությունն էր, ինչը, բարեբախտաբար, տեղի չունեցավ:

Վերը նշված բոլոր պարագաներով ու հանգամանքներով էլ պայմանավորված են <<Անի>> ամսագրում ուղենշվող՝ հիմնադրման, գրական քաղաքականության կազմակերպման ու գաղափարական դիրքորոշման յուրահատկությունները:

Հենց առաջին համարից պարզ է դառնում, որ <<Անի>>-ն, ի տարբերություն որոշ այլ գրական ու ոչ գրական պարբերականների,

¹⁹ Բացման խոսք Հայաստանի Սովետական Գրողների Միության նախագահ Ավ Իսահակյանի, Անի, ամսագիր գրականութեան եւ արուեստի, Պէյրուօ, 1946, Ա. տարի, հոկտեմբեր, թիւ 7, էջ 342:

²⁰ Բացման խոսք Հայաստանի Սովետական Գրողների Միության նախագահ Ավ Իսահակյանի, Անի, ամսագիր գրականութեան եւ արուեստի, Պէյրուօ, 1946, Ա. տարի, հոկտեմբեր, թիւ 7, էջ 342:

միասնական գրական ընթացքի քաղաքականությունն է որդեգրում: Այլ կերպ չես բացատրի հեղինակների այն համամասնությունը, որն առկա է ամսագրի առաջին իսկ համարում: Մի կողմից՝ Բյուզանդ Թոփալյան, Զարեհ Որբունի, Արսեն Երկաթ և ուրիշ սփյուռքահայ գրագետներ, մյուս կողմից՝ Միլվա Կապուտիկյան, Հովհաննես Շիրազ, Գեղամ Սարյան, Աղավնի ու Աշոտ Գրաշի: Այդ կապակցությամբ առաջին համարի առաջնորդողում հստակ ամրագրված է. <<<<Անի>>ն ինքն իրեն արտօնած է փառասիրությունը՝ հանդիսանալու հանգրուանային այն ոստանը, ուր, կարօտագին սրտազեղումով մը, իրարու ձեռք պիտի տան մարդկային եղբայրութեան ու հայ հոգիի փառքին հաւատավորները, Խորհրդային Հայաստանէն եւ Սփիւռքի բոլոր կեդրոններէն, Իրան-Իրագէն մինչեւ Սուրիա-Լիբանան, Եգիպտոսէն մինչեւ Նոր Աշխարհ, Պալքաններէն մինչեւ Ֆրանսա>>²¹:

<<Անի>>-ն միացավ Սփյուռքի այն պարբերականներին ու հանդեսներին, որոնց դիրքորոշումը Խորհրդային Հայաստանի հանդեպ դրական էր: <<<<Անին>> կը յենի համոզումի մը, որ հաւատքի նուիրականութիւն եւ ո՛յժ է ստացած,- կարդում ենք ամսագրի առաջին համարի առաջնորդողում:- Եւ այդ հաւատքը կը դաւանի, թէ 1920-ին՝ նահատակ հայ ժողովուրդի կեանքին մէջ պատահեցաւ դեպք մը, ուր երջանկաբաղձ զանգուածներու տարերային ուժերը բռնեցին մեր Պատմութեան սայլը թաւալող ցուլերուն եղջիւններէն, շրջեցի՛ն այդ սայլին անիւները, ու նզովքը վերածեցին օրհնութեան>>²²:

Կարելի է ասել, որ ամսագրի կարճատև կենսագրությունը, ավելի ստույգ՝ տասը տարին, եղել է առաջին համարում ամրագրված հանգանակային այս ձևակերպումների իրականացման կայուն ընթացք:

Օգտագործված գրականություն

1. Գաբրիելյան Վ., Սփյուռքահայ գրականություն, Եր., ԵՊՀ հրատ., 2008:
2. Դանիելեան Ս., Միջուկի տրոհումը: Սփիւռքահայ գրականութեան պատմութիւն: Գիրք 1., Եր., <<Զանգակ-97>>, 2011:

²¹ Անի, ամսագիր գրականութեան եւ արուեստի, Պէյրութ, 1946, Ա. տարի, ապրիլ, թիւ 1:

²² Անի, ամսագիր գրականութեան եւ արուեստի, Պէյրութ, 1946, Ա. տարի, ապրիլ, թիւ 1:

3. Դանիելեան Ժ., Բանասիրութեան բալիդներուն մէջ, <<Մուղնի>>, 2011:
4. Դաբեան Ա., Բանաստեղծը եւ իր գործը, տե՛ս Վահէ-Վահեան, Հատընտիր, Պէյրութ, 1938:
5. Թէօլէօլեան Մ., Դար մը գրականութիւն, հատոր Բ., 1920-1980, Նիւ Եորք, <<Ոսկետառ>>, 1982:
6. Հակոբյան Գ., Հոգիւածներ և ուսումնասիրություններ, Ս. Էջմիածին, 2007:
7. Շահինեան Գ., Գրական հաշվեկշիռ, <<Ահեկան>>, Պէյրութ, 1968, թիւ 3-4:
8. Վահէ-Վահեան, Բանաստեղծին սիրտը. նամակներ, կազմեց, խմբագրեց եւ ծանօթացրեց Արամ Մեփեթճեան, Պէյրութ, <<Սիփան>> հրատ., 2012:
9. Սևան Գ., Սփյուռքահայ գրականության պատմության ուվագներ, Եր., ՀՀ ԳԱԱ <<Գիտություն>> հրատ., 1997:
10. Մարիբեկյան Հ., Նիկողոսյան Ա., Հայաստանի իբրև հայկական ինքնության առանցքի ընկալումը սփյուռքահայ արդի գրականության համապատկերում, Եր., 2010:
11. Ադամեան Մ., Գրական մամուլը Հայաստանի եւ Սփիւռքի մէջ, <<Ազգ>> օրաթերթ-<<Մշակույթ>>, 2010:
12. <<Անի>>, ամսագիր գրականության եւ արուեստի, Պէյրութ, 1946, Ա. տարի, ապրիլ, թիւ 1:

ՏԱԹԵՎԻԿ ԱՇՉՅԱՆ

<<ԱՆԻ>> ԱՄՍԱԳՐԻ ՀԻՄՆԱԴՐՄԱՆ ԵՎ ԳՐԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ ՅՈՒՐԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԱՄՓՈՓՈՒՄ

Հոդվածում ներկայացված է <<Անի>> հանդեսի ստեղծման և հետագա զարգացման ընթացքի պատմությունը, որի գլխավոր խմբագիրն էր սփյուռքահայ ավագ սերնդի գրող, քննադատ և հրապարակախոս Վահե-Վահայնը: Գաղթաշխարհի իրականության մեջ հրատարակվող հանդեսների և պարբերականների շարքում <<Անի>>-ն ունեցավ իր դիրքորոշումն ու հստակ դիմագիծը, ինչպես նաև գաղափարաբանությունն ու ծրագրային ուղղվածությունը: Հրատարակման շուրջ տասը տարիների ընթացքում այն հետևողականորեն ներկայացրեց ինչպես սփյուռքահայ, այնպես էլ հայրենական գրողներին և արվեստագետներին: Ի տարբերություն սփյուռքահայ այլ ամսագրերի ու թերթերի՝ <<Անի>>-ի հիմնադիրները հենց սկզբից որդեգրեցին դրական վերաբերմունք խորհրդային կարգերի, հետևաբար նաև Խորհրդային Հայաստանի նկատմամբ:

ТАТЕВИК АШЧЯН

ОСОБЕННОСТИ ОСНОВАНИЯ И ОРГАНИЗАЦИИ ЛИТЕРАТУРНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ЖУРНАЛА <<АНИ>>

РЕЗЮМЕ

В статье представлена история создания и дальнейшее развитие журнала <<Ани>>, созданного представителем старшего поколения армянской диаспоры, писателем и публицистом Ваэ-Вайяном. В действительности армянской диаспоры издается множество газет и периодических изданий, в этом перечне <<Ани>> имеет свою позицию и черты, праграмное направление и идейность. Журнал, издаваемый почти десять лет (1946-1955гг.), последовательно представлял писателей и искусствоведов не только диаспоры, но также и отечественных, становясь особым мостом между родиной и диаспорой. В отличие от ряда других

периодических изданий, издаваемых диаспорой, основатели журнала <<Ани>> симпатизировали советскому строю и имели положительную ориентацию по отношению к родине.

TATEVIK ASHCHYAN

SPESIFICS OF FOUNDATION AND LITERARY MANAGEMENT OF JOURNAL <<ANI>>

Summary

The process of creation and further development of the journal <<Ani>> revised by the representative of the senior generation of the Armenian diaspora, writer, publicist Vahe Vahyan presented in the article. Among many newspapers and periodicals <<Ani>> had its unique place. As it was characterized by the editorial staff the periodical consistently preseted not only Lebanese-armenian writers but also other Armenian writers and artists serving as a kind of bridge between diaspora and Motherland. In contrast to other periodicals published abroad <<Ani>> sympathized with the Soviet regime.